

Uporaba instrumenta IDTS za ocenitev obremenitev na delovnem mestu in škodljivih posledic pri zaposlenih na policijskih postajah

Adil Huselja, univ. dipl. soc – SPS

doc. dr. Lilijana Šprah, univ. dipl. psih. – ZRC SAZU

Tatjana Novak, univ. dipl. psih. – ZRC SAZU

**“V EU vsake tri minute in pol nekdo umre
zaradi nezgode pri delu ali bolezni,
povezane z delom”**

(Evropska agencija za zdravje in varnost pri delu)

**ALI SO PRIZADEVANJA NA
PODROČJU VARNOSTI IN
ZDRAVJA PRI DELU
UČINKOVITA?**

Stres ima veliko obrazov

**Vsak četrti
zaposleni v EU trpi
zaradi posledic
prekomernega
stresa na
delovnem mestu.**

DOLGOROČNA NAPOVED SLABA!

Več kot 30% Slovencev je nezadovoljnih z razmerami na delovnem mestu in ima težave z motivacijo za delo ter s produktivnostjo.

V Sloveniji 38% zaposlenih doživlja prekomerni stres na delovnem mestu (2005).

70% - 80% vseh obiskov pri zdravniku, povezanih z izpostavljenostjo prekomernemu stresu v delovnem okolju.

STRES NA DELOVNEM MESTU LAHKO POŽIVLJA, VENDAR TUDI UBIJA!

Tveganja na delovnem mestu

Na področju varnosti in zdravja na delovnem mestu je pomembno spremljati različna tveganja (obremenitve), ki so jim izpostavljeni zaposleni.

Izvori psihosocialnih tveganj na delovnem mestu

zahteve dela, delovna intenzivnost

negotovo delo in zaposlitev

čustvene zahteve

pomanjkanje avtonomije

etični konflikti

medosebni odnosi, nasilje

Posledice prekomernih obremenitev na delovnem mestu

Tveganja na delovnem mestu

NESREČE / NAPAKE PRI DELU

PSIHO / FIZIČNO ZDRAVJE

ODSOTNOST Z DELA

IZGOREVANJE

ZMANJŠANA STORILNOST

USKLAJEVANJE DELA / DRUŽINE

PREKOMERNI STRES

Ocena izvorov in posledic stresa na delovnem mestu

Škodljive posledice prekomernega stresa na delovnem mestu

Dolgotrajne, intenzivne obremenitve na delovnem mestu

Kompleksna reakcija na obremenitve

Obremenitve na delu

...če povzamemo ...

POSLEDICE OBREMENITEV NA DELOVNEM MESTU

Poklicne skupine se **razlikujejo** v doživljanju stresa na delovnem mestu, v obsegu absentizma / prezentizma, glede na stopnjo izgorelosti, težave pri usklajevanju dela in družine, ...

**ČE ŽELIMO PREVERITI TUDI OBSEG IN INTENZITETO
OBREMENITEV V DELOVNEM OKOLJU TER NJIHOVIH
POSLEDIC:**

“Instrument IDTS”

**Novo slovensko orodje
namenjeno oceni
obremenitev na
delovnem mestu in
poklicnega stresa ter
njegovih škodljivih
posledic
“Instrument IDTS”**

Presoja psihosocialnih, zdravstvenih, sociodemografskih in drugih tveganj, ki povečujejo ranljivost zaposlenih za doživljanje prekomernega poklicnega stresa.

Ocena tveganj za pojave absentizma, prezentizma, fluktuacije, poklicnega izgorevanja ter težav pri usklajevanju dela in družine.

Pridobivanje izhodišč za oblikovanje ustreznih ukrepov in programov za zmanjševanje posledic prekomernega stresa na delovnem mestu.

Instrument IDTS ocenjuje intenziteto in obseg obremenitev na 17 področjih

1- VSEBINA DELA
2- DELOVNA OBREMENITEV/HITROST POTEKA DELA
3- URNIK DELA
4- NADZOR
5- DELOVNO OKOLJE IN DELOVNA OPREMA
6- ORGANIZACIJSKA KULTURA IN FUNKCIJA
7- MEDOSEBNI ODNOSI PRI DELU
8- VLOGA IN ODGOVORNOST V ORGANIZACIJI
9- RAZVOJ POKLICNE KARIERE
10- RAZMEJITEV ZASEBNEGA ŽIVLJENJA IN DELA
11- DRUŽINSKE RAZMERE ZAPOSLENEGA
12- PSIHOFIZIČNO ZDRAVSTVENO STANJE
13- OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI
14- ODNOS DO DELA
15- DODATNE OBREMENITVE IZVEN DELA
16- SKRIB ZASE
17- OBREMENITVE, KI IZVIRAJO IZ SOCIODEMOGRAFSKEGA KONTEKSTA

Najbolj obremenjujoči dejavniki tveganj na področju družinskih razmer

najbolj obremenjujoče

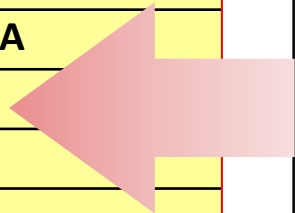

Čustvene, vedenjske težave otrok

Težave, nerazumev. s partnerjem

Resna bolezen v družini

srednje obremenjujoče

Instrument IDTS ocenjuje tudi psihosocialna tveganja!

Instrument IDTS meri psihosocialna tveganja na več ravneh:

- ❑ **način organizacije dela in narava dela** (vsebina, hitrost dela, zahtevnost nalog, usposobljenost, nadzor nad delom, organizacija delovnega časa, plačilo za delo, ...);
- ❑ **delovno okolje** (možnost kariernega napredovanja, stabilnost zaposlitve, medosebni odnosi med zaposlenimi, pretok informacij v organizaciji, čustveni vidiki dela, ...);
- ❑ **individualni dejavniki** zaposlenega (njegovo zdravstveno stanje, urejenost življenjskega sloga, osebne značilnosti: organiziranost, popustljivost, potreba po dokazovanju, ...);
- ❑ **širše socialne in ekonomske okoliščine** (družinske in bivalne razmere zaposlenega, višina dohodka, dostopnost do zdravstvenih storitev, razvitost regije, iz katere prihaja zaposleni, ...).

Izpolnjevanje Instrumenta IDTS

Udeleženci za obdobje zadnjega leta na 5-stopenjski lestvici ocenijo, v kolikšni meri je vsaka od navedenih trditev (130) značilna zanje oz. v kolikšni meri se strinjajo z njo.

SPLOŠNI DEL:
spol,
starost,
zdravje,...

OSREDNJI DEL:
nabor
trditev s
tveganji

	sploh se ne strinjam / nikoli ne velja zame	malo se strinjam / redko velja zame	srednje se strinjam / občasno velja zame	precej se strinjam / pogosto velja zame	zelo se strinjam / skoraj vedno velja zame
	1	2	3	4	5
1. O delu, ki ga moram opraviti, dobivam nejasne, pomanjkljive ali nasprotujoče si informacije ali navodila.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Za napredovanje na delovnem mestu dobivam malo spodbud.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Moj osebni dohodek je prenizek glede na moj vložen napor pri delu.	☐	☐	☐	☐	☐
4. V moji delovni organizaciji je malo komunikacije oz. zaupanja med vodstvom in zaposlenimi.	☐	☐	☐	☐	☐
5. S svojimi sodelavci imam napet in konflikten odnos.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Nadrejeni oz. delodajalec pretirano nadzira moje delo.	☐	☐	☐	☐	☐
7. S svojimi oz. drugimi partnerjevimi sorodniki (brat, sestra, bratranči)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Z drugimi ne-sorodniki	☐	☐	☐	☐	☐
9. Nimam skupnega gospodinjstva	☐	☐	☐	☐	☐

od 20 do
30 minut

PROJEKT: »Program podpore za delodajalce in zaposlene pri odpravljanju stresa, povezanega z delom in pri zmanjševanju njegovih škodljivih posledic« (PPDZ-S)

Partnerji: Univerza v Mariboru, Združenje delodajalcev Slovenije, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

Sindikat policistov Slovenije (april, 2012):

84 zaposlenih iz različnih poklicnih skupin, **7 policijskih enot:**

Slovenj Gradec (N=14)

Gruškovje (N=17)

Novo mesto (N=10)

Celje (N=2)

Velenje (N=5)

Koper (N=27)

Ljubljana (N=11)

Namen in metodologija raziskave

OCENA POSLEDIC OBREMENITEV NA DELOVNEM MESTU

Nabor vprašalnikov:

- Področja stresa na delovnem mestu
- Absentizem / Prezentizem
- Fluktuacija
- Izgorevanje na delovnem mestu
- Usklajevanje dela in družine

OCENA OBSEGA IN INTENZITETE OBREMENITEV (TVEGANJ) NA DELOVNEM MESTU

Instrument IDTS

Pilotsko testiranje novega slovenskega orodja.

OBLIKOVANJE PODLAG ZA SELEKTIVNE UKREPE NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Udeleženci raziskave

**84 zaposlenih
4 poklicne skupine**

POKLICNE SKUPINE	ŠTEVILO ZAPOSLENIH, KI JE SODELOVALO V RAZISKAVI
<i>Skupina 1</i> (uniformirani policisti)	68
<i>Skupina 2</i> (policisti kriminalisti)	6
<i>Skupina 3</i> (vodje skupine, pomočnik komandirja, komandir)	8
<i>Skupina 4</i> (administrator, tehnik, tajnica)	2

Splošni podatki o udeležencih

	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3	Skupina 4
<i>Spol (%):</i>				
moški:	69	100	100	50
ženske:	29	0	0	50
<i>Starostna sestava (%):</i>				
18-30 let:	34	0	13	0
31-40 let:	49	67	38	100
41-50 let:	16	33	50	0
nad 51 let:	1	0	0	0
<i>Delovna doba (povprečno število let):</i>				
na trenutnem delovnem mestu:	9,6	14,2	8,1	7
skupna:	13,5	19	21,4	12,5
<i>Življenjski standard (%):</i>				
slabši kot pred 12 meseci:	76	67	88	50
<i>Zakonski stan (%):</i>				
samski, ločeni, ovdovedi:	16	0	25	0
poročeni, v zvezi:	84	100	75	100

SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist; **SKUPINA 2 (N=6):** policist kriminalist; **SKUPINA 3 (N=8):** vodja skupine, pomočnik komandirja, komandir; **SKUPINA 4 (N=2):** administrator, tehnik, tajnica

Zdravstveni podatki o udeležencih

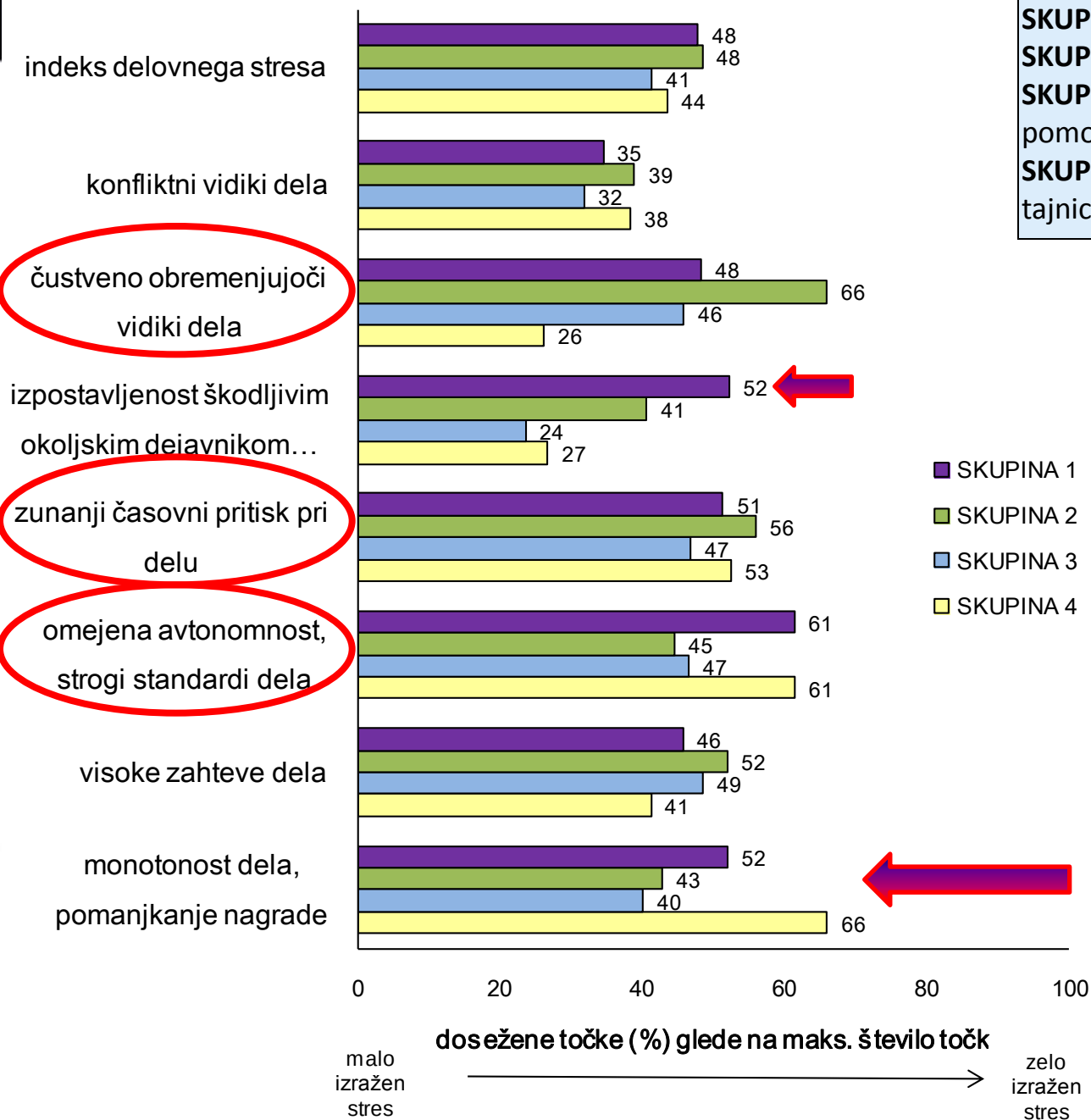

	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3	Skupina 4
<i>Zdravstvene težave v zadnjih 12 mesecih (%):</i>				
težave s hrbtenico:	37	33	13	50
bolečine v mišicah ramena, vratu in/ali zgornjih udov:	40	17	38	50
bolečine v mišicah spodnjih udov:	31	50	13	50
glavoboli, težave z vidom:	38	50	25	50
bolečine v želodcu:	24	17	13	50
poškodbe:	9	67	25	0
depresija, tesnoba:	7	17	13	0
utrujenost:	50	67	25	50
nespečnost, težave s spanjem:	40	17	0	50
<i>Odsotnost z dela zaradi zdravstvenih težav (%):</i>				
da:	43	83	25	0
nad 15 dni:	15	33	13	0
<i>Pogostost kajenja oz. uživanja alkohola (%):</i>				
pogosto oz. redno kajenje:	32	50	38	50
pogosto oz. redno uživanje alkohola:	3	0	0	0

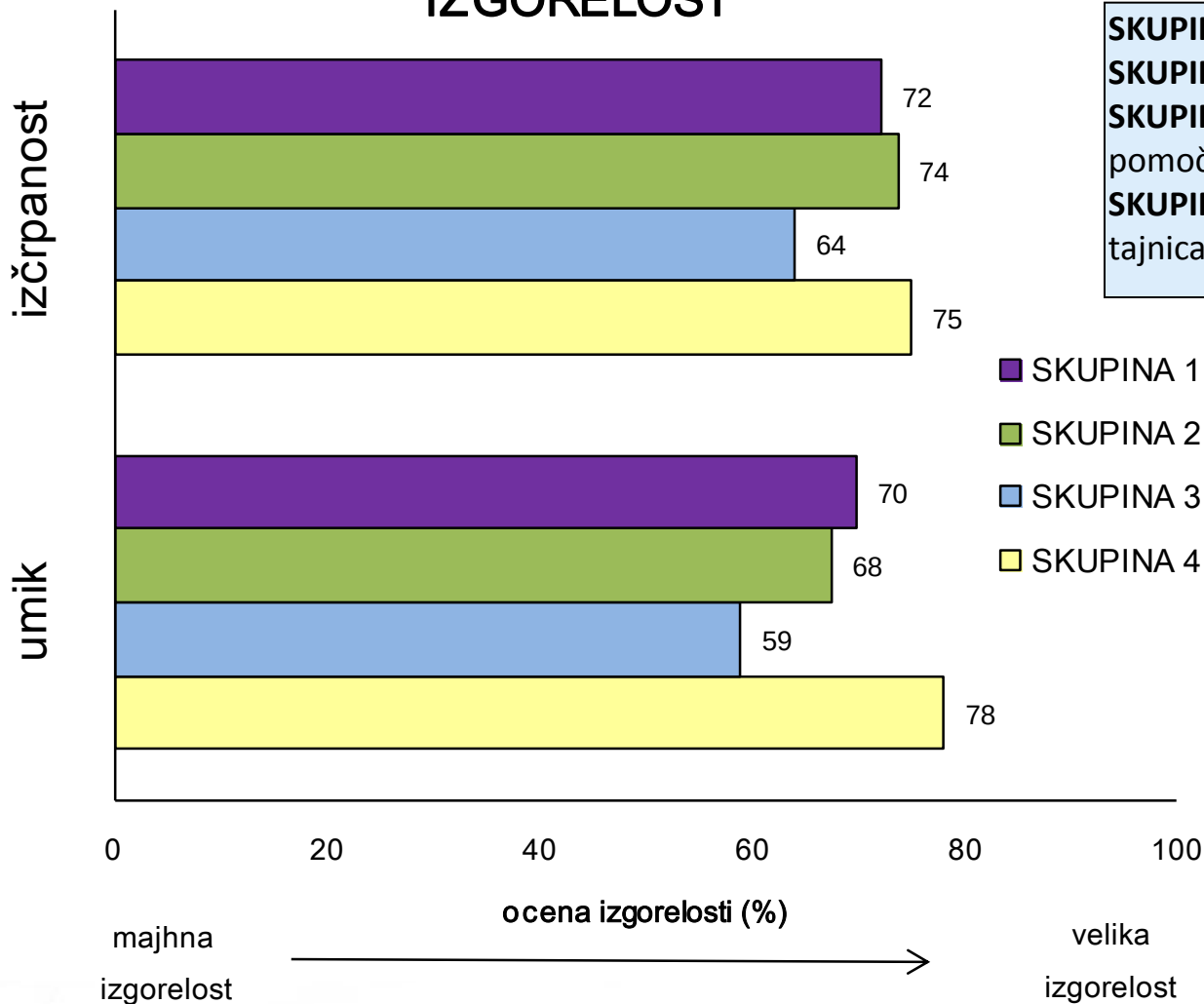
SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist; **SKUPINA 2 (N=6):** policist kriminalist; **SKUPINA 3 (N=8):** vodja skupine, pomočnik komandirja, komandir; **SKUPINA 4 (N=2):** administrator, tehnik, tajnica

PODROČJA STRESA

SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist;
SKUPINA 2 (N=6): policist kriminalist;
SKUPINA 3 (N=8): vodja skupine,
 pomočnik komandirja, komandir;
SKUPINA 4 (N=2): administrator, tehnik,
 tajnica

IZGORELOST

SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist;
SKUPINA 2 (N=6): policist kriminalist;
SKUPINA 3 (N=8): vodja skupine, pomočnik komandirja, komandir;
SKUPINA 4 (N=2): administrator, tehnik, tajnica

IZČRPANOST: utrujenost že pred prihodom na delovno mesto, težje doseči sprostitev po delu, slabo prenašanje pritiskov pri delu, čustvena izčrpanost, utrujenost po delu, pomanjkanje energije za prostočasne aktivnosti, slabo obvladovati obseg dela.

UMIK: pomanjkanje novih, zanimivih vidikov dela, negativno govoriti o svojem delu, pomanjkanje pozitivnih izzivov pri delu, avtomatično opravljanje nalog, odtujenost od dela, odpor do delovnih nalog, pomanjkanje zavzetosti za delo.

KONFLIKTNI VIDIKI USKLAJEVANJA DELA IN DRUŽINE

zaradi družine

konflikt zaradi utrujenosti

časovni konflikt

vedenjski konflikt

časovni konflikt

malo izražen
konflikt

ocena konflikta (%)

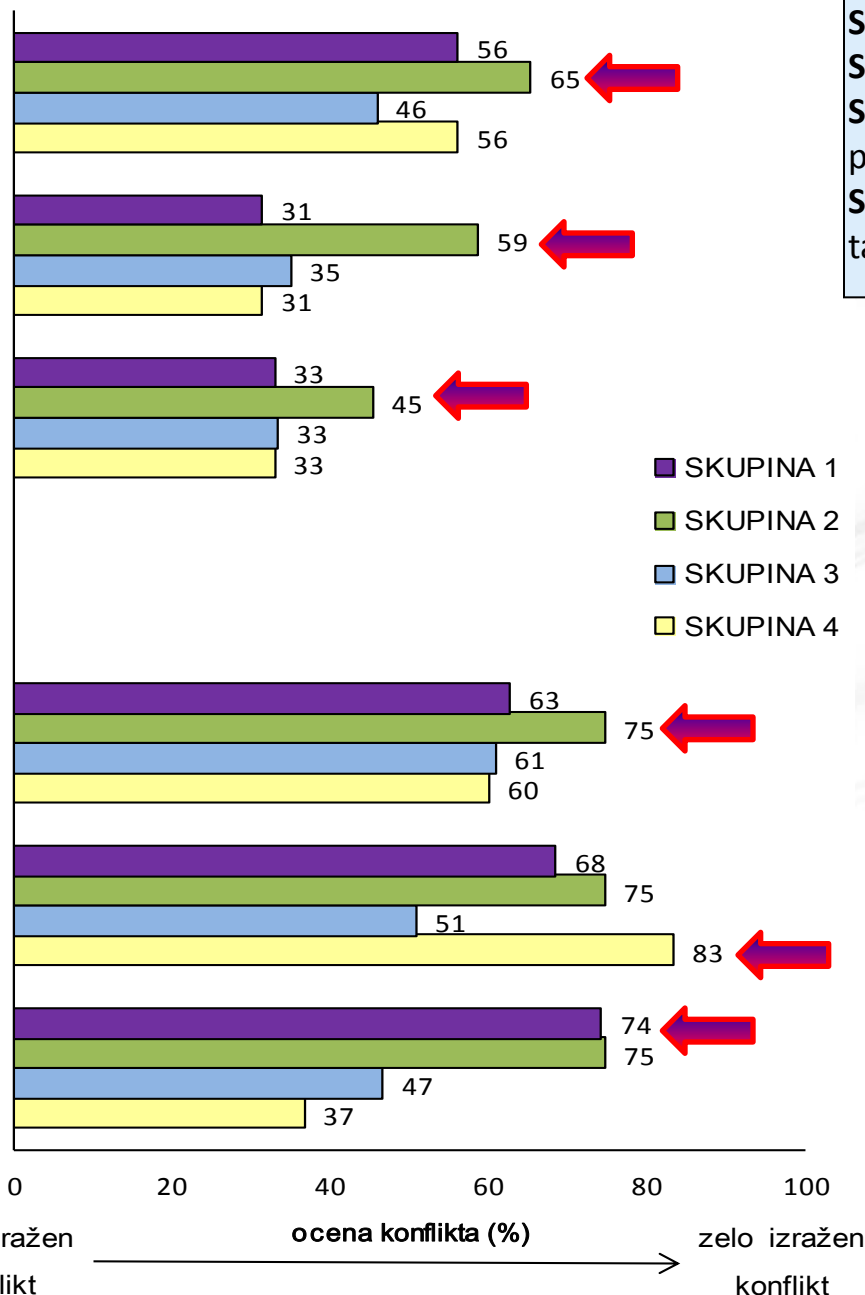
zelo izražen
konflikt

SKUPINA 1
SKUPINA 2
SKUPINA 3
SKUPINA 4

SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist;
SKUPINA 2 (N=6): policist kriminalist;
SKUPINA 3 (N=8): vodja skupine,
pomočnik komandirja, komandir;
SKUPINA 4 (N=2): administrator, tehnik,
tajnica

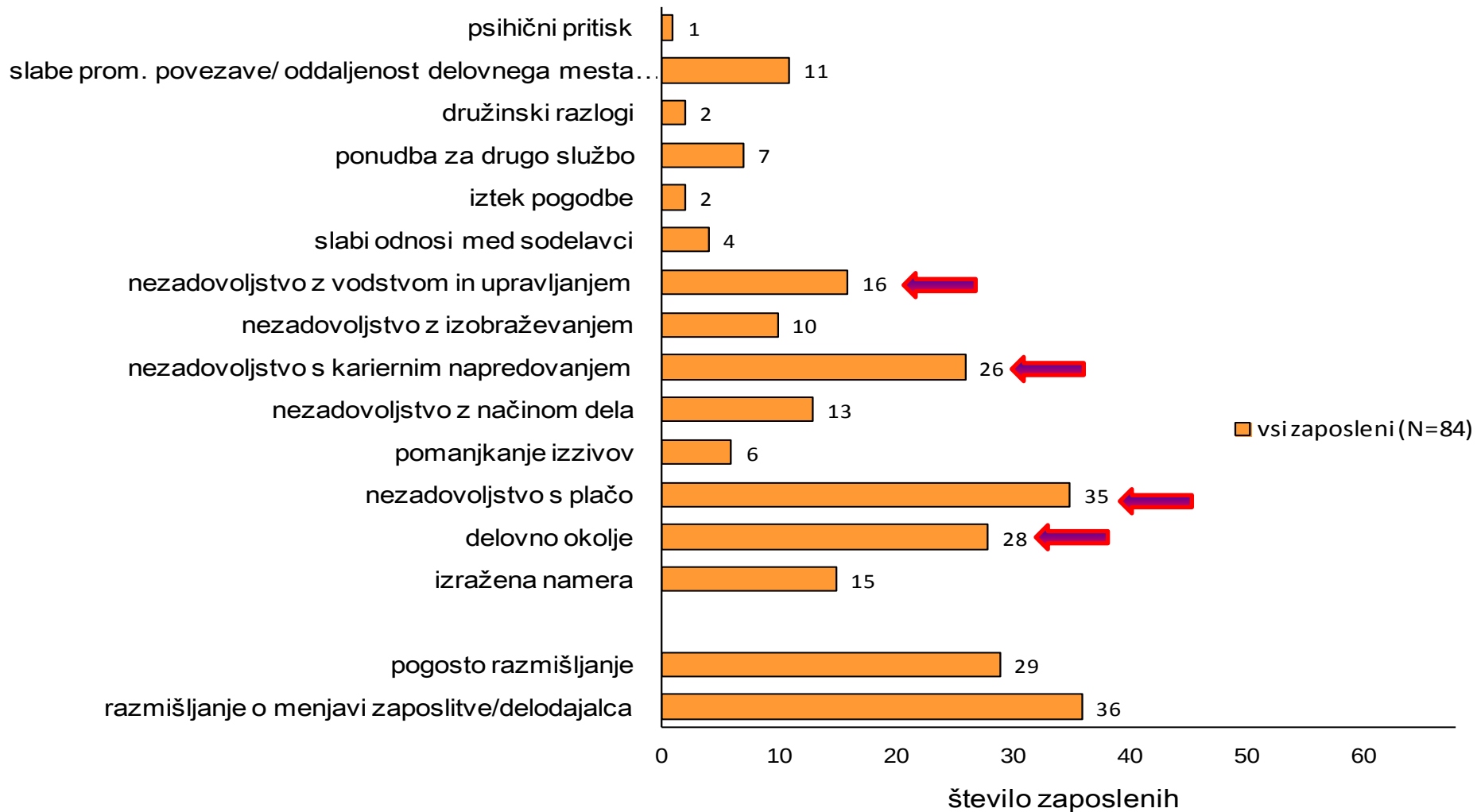
Konfliktni vidiki usklajevanja dela in družine

nastopi kadar delovno okolje zaposlenemu onemogoča, da bi imel zadosti energije za opravljanje družinskih obveznosti, ali pa družinsko okolje zmanjšuje njegov zagon za opravljanje delovnih obveznosti.

zaradi dela

NAMERA O MENJAVI DELOVNEGA MESTA IN RAZLOGI ZANJO

- **43%** zaposlenih **trenutno** razmišlja o menjavi zaposlitve
- od tega jih **35%** **pogosto** razmišlja o tem
- zelo verjetno bo zamenjalo zaposlitev **v prihodnjem letu** **52%** tistih zaposlenih, ki pogosto razmišljajo o tem

Najbolj obremenjujoča tveganja na posameznih področjih

PODROČJE TVEGANJ	*SKUPINA 1	*SKUPINA 2	*SKUPINA 3	*SKUPINA 4
VSEBINA DELA	1. veliko opravka z ljudmi	1. čustveno obremenjujoče vsebine	1. čustveno obremenjujoče vsebine	1. več nalog hkrati
	2. nepredvideni problemi	2. veliko opravka z ljudmi	2. veliko opravka z ljudmi	2. nepredvideni problemi
	3. čustveno obremenjujoče vsebine	3. pretresljivi, neprijetni prizori	3. nepredvideni problemi	
	4. pretresljivi, neprijetni prizori	4. nepredvideni problemi	4. več nalog hkrati	
	5. več nalog hkrati	5. odvisnost od dela sodelavcev	5. pretresljivi, neprijetni prizori	
	6. spreminjanje postopkov dela	6. hitro menjavanje nalog		
		7. več nalog hkrati		

SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist; **SKUPINA 2 (N=6):** policist kriminalist; **SKUPINA 3 (N=8):** vodja skupine, pomočnik komandirja, komandir; **SKUPINA 4 (N=2):** administrator, tehnik, tajnica

Najbolj obremenjujoča tveganja na posameznih področjih

PODROČJE TVEGANJ	*SKUPINA 1	*SKUPINA 2	*SKUPINA 3	*SKUPINA 4
VLOGA IN ODGOVORNOST V ORGANIZACIJI	1. velika odgovornost za ljudi	1. velika odgovornost za ljudi	1. velika odgovornost za ljudi	1. velika odgovornost za ljudi
	2. napaka ima lahko hude posledice	2. napaka ima lahko hude posledice	2. od rezultatov dela odvisen uspeh organizacije	2. napaka ima lahko hude posledice
	3. od rezultatov dela odvisen uspeh organizacije	3. občutek osebne odgovornosti za uspeh podjetja	3. napaka ima lahko hude posledice	
		4. od rezultatov dela odvisen uspeh organizacije	4. občutek osebne odgovornosti za uspeh podjetja	

SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist; **SKUPINA 2 (N=6):** policist kriminalist; **SKUPINA 3 (N=8):** vodja skupine, pomočnik komandirja, komandir; **SKUPINA 4 (N=2):** administrator, tehnik, tajnica

Najbolj obremenjujoča tveganja na posameznih področjih

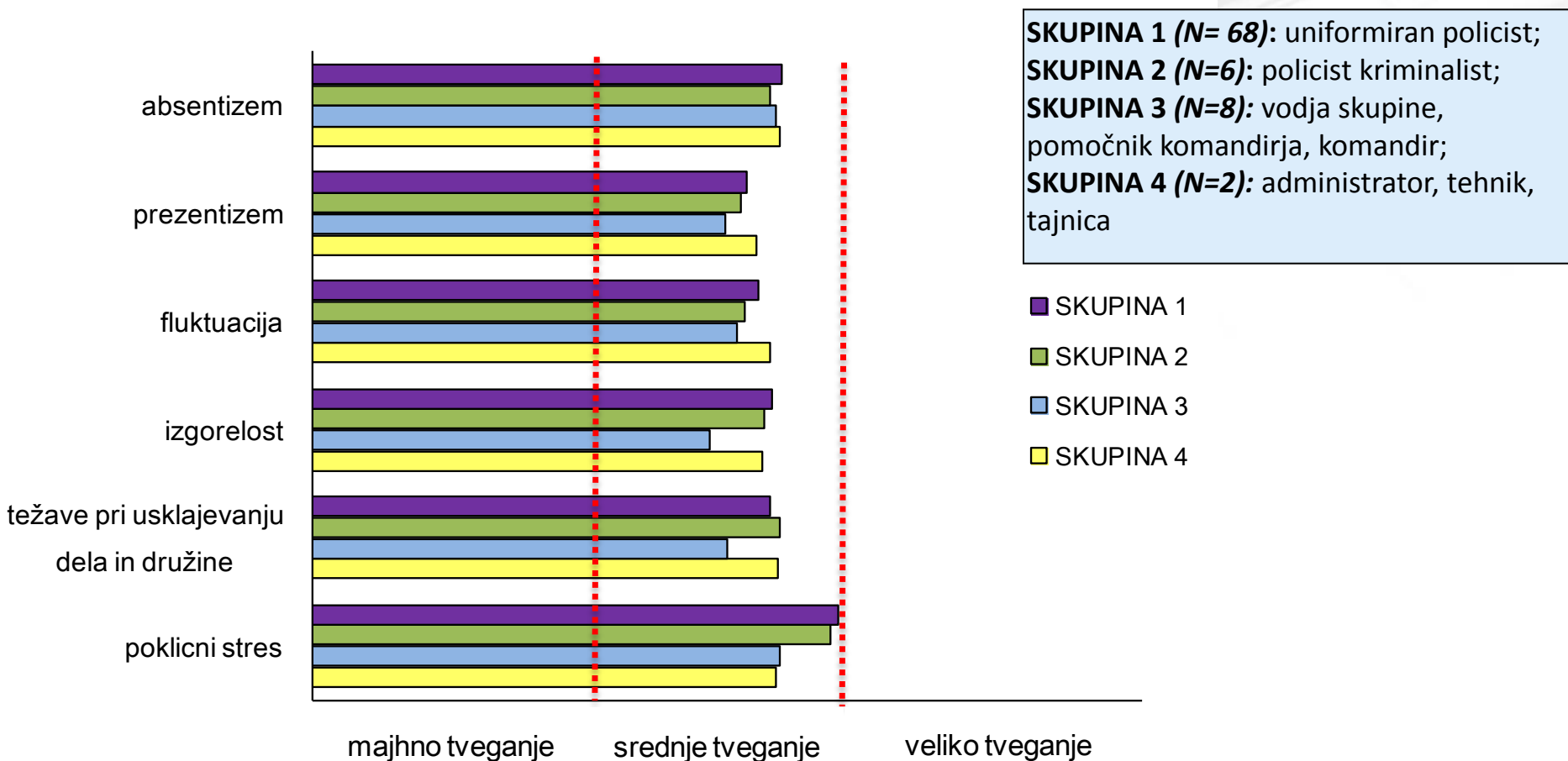
PODROČJE TVEGANJ	*SKUPINA 1	*SKUPINA 2	*SKUPINA 3
DELOVNO OKOLJE IN DELOVNA OPREMA	1. škodljivi okoljski vplivi 2. nevarni postopki dela 3. delo tudi na terenu 4. nedostopna, slabo vzdrževana oprema	1. škodljivi okoljski vplivi 2. nevarni postopki dela 3. delo tudi na terenu 4. nedostopna, slabo vzdrževana oprema	1. nevarni postopki dela 2. delo tudi na terenu
RAZVOJ POKLICNE KARIERE	1. ni nagrad za dobro opravljeno delo 2. nepravičen sistem nagrajevanja, napredovanja 3. osebni dohodek prenizek glede na trud 4. ovirano napredovanje 5. malo spodbud za napredovanje 6. hitrejša napredovanje drugje 7. nejasno ocenjevanje delovne uspešnosti	1. osebni dohodek prenizek glede na trud 2. nepravičen sistem nagrajevanja, napredovanja 3. ni nagrad za dobro opravljeno delo 4. ni podpore za osebni razvoj 5. hitrejša napredovanje drugje 6. ovirano napredovanje	

SKUPINA 1 (N= 68): uniformiran policist; **SKUPINA 2 (N=6):** policist kriminalist;
SKUPINA 3 (N=8): vodja skupine, pomočnik komandirja, komandir;

Ocena tveganj za razvoj negativnih pojavov, povezanih z obremenitvami

Na osnovi profila obremenitev Instrument IDTS izdela **oceno tveganj za razvoj nekaterih negativnih pojavov** pri zaposlenih in v njihovem delovnem okolju.

Zaključne misli

Prisotnost prekomernega stresa pri policistih

RAZLIČNE OBREMENITVE

Največji obseg in intenziteto obremenitev na delovnem mestu doživljata skupini **uniformiranih policistov** in **policistov kriminalistov**.

PODROČJA OBREMENITEV

Vsebine dela (veliko opravka z ljudmi, čustveno obremenjujoče vsebine, nepredvidljivost...), **Vloga in odgovornost v organizaciji** (odgovornost za ljudi, napake imajo hude posledice), **Delovno okolje**, **Urnik dela**

POSLEDICE OBREMENITEV

Prekomerni stres, Odsotnost z dela in zmanjšana učinkovitost zaradi zdravstvenih težav, Izčrpanost, Okrnjeno družinsko življenje.

UKREPI

Selektivni glede na poklicne skupine, pretežno na **sekundarni ravni**, na najbolj problematičnih področjih na **terciarni ravni**.

Čarobne palice za oblikovanje ukrepov ni!

Ne obstajajo učinkoviti univerzalni ukrepi, saj je vsako delovno okolje posebno glede na:

- gospodarsko panogo,
- velikost delovne organizacije,
- strukturo zaposlenih,
- naravo dela,
- lokacijo dela (mesto /podeželje, regija)
- interes delodajalcev / zaposlenih
- itd.

CILJ UKREPOV

Zagotavljanje dobrega počutja na delovnem mestu.

Tveganja lahko omejimo z ustrezno analizo in s selektivnimi ukrepi!

Na voljo so že nekatera orodja za odkrivanje različnih tveganj (obremenitev) na delovnem mestu, vprašalniki stresa, izgorevanja,...!

Prosto dostopno orodje Instrument IDTS

Orodje sestavlja: **Vprašalnik IDTS** (Tiskana oblika, Elektronska oblika), **Priročnik** za uporabo Instrumenta IDTS, **Orodje za vnos in vrednotenje** podatkov.

<http://dmi.zrc-sazu.si/sl/strani/stres-na-delovnem-mestu>

Komu je namenjen Instrument IDTS?

- delodajalcem oz. zainteresiranim posameznikom, ki jih zanima (samo)ocena obremenitev V njihovem delovnem okolju
- raziskovalcem in strokovnjakom

CILJ ANALIZE:

Pridobivanje izhodišč za oblikovanje ukrepov varnega in zdravega delovnega okolja

Hvala za vaš^vo pozornost!